En record del Dr. Joaquín Ruiz-Giménez Cortés

Helena Cambó

Acadèmica de número protectora

Dins els records d'aquest vespre, a mi em toca aproximar-me una mica a la rica personalitat de Joaquín Ruiz-Giménez; a l'hora de fullejar alguns dels tants llibres que s'han referit al període viscut entre la guerra i la situació actual no n'hi ha cap on no surti diverses vegades el nom de Ruiz-Giménez. Ho dic com a prova senzilla de la seva presència activa i compromesa durant tots aquells anys i justifica el que se'l qualifiqui sovint de figura clau de la transició.

Nascut a Hoyo de Manzanares el 1913, va morir l'any passat a Madrid. El seu pare ja va ser polític. Ell es doctorà en Dret i llicencià en Filosofia i Lletres i l'any 1943 obtenia la Càtedra de Filosofia del Dret. A la universitat militià entre els estudiants catòlics. El nostre president el va conèixer ja a *Pax Romana*, el gran moviment internacional d'intel·lectuals que a partir de 1966 arribaria a presidir Ruiz-Giménez.

Quant al seu compromís polític, el va conduir cap a on creia a consciència que podia servir millor al país. En una crònica del seu traspàs se citaven unes paraules del president del Govern on afirmava "va encarnar la complexitat de la història espanyola recent". En línia amb la Democràcia Cristiana va ser director de l'Institut de Cultura Hispánica i del 1948 al 1951, ambaixador a la Santa Seu, on li va tocar negociar el concordat.

L'any 1953, en una renovació de govern (ja menys falangista, per entendre'ns) va ser designat ministre d'Educació. És el moment en què, sota la presidència de Frederic Marès, se l'acull com a acadèmic d'honor d'aquesta casa. Al ministeri es va rodejar de persones provinents del primer falangisme, però ja pròxims a la seva intenció d'apertura, com Dionisio Ridruejo i altres. Allí varen crear un Jutjat de Rehabilitació amb la idea de reposar professors expulsats dels seus càrrecs l'any 1939. Finalment, però, tres anys més tard, una protesta estudiantil, en la qual varen ser detinguts Tamames, Sánchez Mazas, Enrique Mújica i molts més, va ser causa de la seva destitució.

D'aquell moment són aquestes paraules ben significatives, que va enviar al meu marit, en resposta al recolzament que li havia tramès: "Todo el grupo de hombres que hemos trabajado durante esta etapa, hubiéramos querido hacer más en servicio de España, pero, en todo caso, pusimos en la tarea nuestra mejor voluntad".

El 1961 va ser nomenat Consejero Nacional dins les Corts franquistes. Recordem que el 1962 va ser l'any de la reunió de l'oposició a Munic, el famós "contubernio". El 1964 va ser Ruiz-Giménez un dels tres advocats defensors de Dionisio Ridruejo davant el Tribunal d'Ordre Públic, per delicte de propaganda ilegal. Finalment, l'any 1965 va renunciar definitivament al seu escó de les "Cortes".

Considerant la seva trajectòria cristiana fou designat un dels observadors laics del Concili Vaticà II.

L'any 1975, encara dins de l'oposició, va participar en la creació de la primera Plataforma de Convergència Democràtica, que agrupava diferents moviments afins, d'arreu de l'Estat. Finalment, a les

primeres eleccions de 1977 es va presentar com a cap de llista d'un dels grups de la Federació de la Democràcia Cristiana. Allí es va produir allò que un polític davant d'una injustícia històrica qualificava fredament de "la llei del pèndol" i el seu grup no aconseguí cap escó. Per a ell, que esperava i creia haver merescut un futur de responsabilitats, fou molt dur i va retirar-se de tota política activa. El seu prestigi personal el va dur a l'Institut Internacional de Drets Humans i a l'organització Justícia i Pau. L'any 1982 el govern socialista l'anomenà Defensor del Poble, el primer al crear-se el càrrec.

El que no he dit encara és com sempre es va sentir pròxim a Catalunya i que, a més, estiuejà molts anys a Sant Antoni de Calonge, on parlava català. Més endavant, el 1988, va rebre la Creu de Sant Jordi i encara el 1996 el premi Blanquerna.

Precisament m'he referit abans a unes ratlles que va rebre d'ell el meu marit l'any 1956. Es pot dir que la nostra relació personal va iniciar-se l'any anterior, amb motiu del compliment del llegat dels quadres que havia deixat el meu pare. Una part de la col·lecció s'havia portat "temporalment" a l'Argentina, on vivíem. Però en morir ell, el Govern de Perón en va denegar la sortida; es varen haver de reclamar oficialment pel govern espanyol i en aquella ocasió Ruiz-Giménez, ministre d'Educació i Cultura, ens va prestar la màxima col·laboració.

La circumstància que tinguessin una casa a l'Empordà va facilitar unes visites estiuenques. Teníem, a més, en comú el ser pares de família nombrosa. Tinc ben present a la seva muller, Mercedes Aguilar, molt natural, intel·ligent i simpàtica. Era germana del conegut dominic, el Padre Aguilar, de gran categoria moral i intel·lectual. Encara recordo, tornant a casa després d'una d'aquelles tertúlies sota els pins havent sopat, en Ramon dient-me -amb tot l'afecte per l'amic-: "en Joaquín no té remei, és un il·lús. M'ha volgut convèncer que l'important és aconseguir que les institucions del règim siguin autèntiques".

No puc acabar aquests records dispersos, sense referir-me a una obra seva ben important: els *Cuadernos para el diálogo*, la revista mensual d'opinió creada i dirigida per ell; que va ser de 1963 a 1976 el gran referent intel·lectual d'una part important d'aquest país. Llegida ara, la llista de col·laboradors impressiona pel nivell i pel que significaven en el seu moment.

Ara, en repensar aquells anys no fàcils, ens adonem que per damunt de les diferents etapes, dels grups i corrents i reagrupaments, el que sobresurt, el que perviu, són les persones que mai han entès la democràcia com una pancarta sinó amb una exigència d'aportació personal i els que amb la seva honestedat i amb la seva fidelitat a uns valors inamovibles han procurat mantenir-los vigents malgrat la temptació d'anar cedint. Amb aquest pensament crec que malgrat que la comunicació de Ruiz-Giménez amb l'Acadèmia fos escassa, el seu ideari i els seus valors coincideixen bàsicament amb els de la nostra històrica institució i, per tant, queda ben justificat que figuri entre els nostres homenatjats avui.

20 de gener de 2010